

‘SPARTA’ MI TRUVA ATI MI? BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ’NİN BÖLGESEL GÜÇ SERÜVENİ*

Arş. Gör. Zehra KARAYEL

Hitit Üniversitesi, İİBF

zehrakarayel35@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-8744-3215>

doi: 10.31834/ortadoguvegoc.988346

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 29 Ağustos / 29 August 2021

Kabul Tarihi / Accepted: 29 Aralık / 29 December 2021

Yayın Tarihi / Published: Aralık / December 2021

Yayın Sezonu / Pub Season: December / Aralık

Atıf / Cite: Karayel, Z. (2021). ‘SPARTA’ MI TRUVA ATI MI? Birleşik Arap Emirlikleri’nin Bölgesel Güç Serüveni. *Ortadoğu ve Göç*, 11(2). ss. 224-267

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and checked via a plagiarism detector.

Copyright © Published by Kilis 7 Aralık
Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,
Kilis, 79000 Turkey. All rights reserved

---

* ABD Savunma Bakanı olmadan önce James Mattis’in BAE’ye ‘Küçük Sparta’ benzetmesine atıf (Chandrasekaran, 2014)

Öz

Kurulduğundan beri küçük devlet politikaları izleyen Birleşik Arap Emirlikleri'nin (BAE) özellikle Arap Baharı süreciyle beraber dış politika davranışlarında önemli bir değişim yaşanmıştır. Daha önce dış politikada genelde Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Suudi Arabistan'ı takip eden BAE, bölgede yaşanan çalkantı sonrası pro-aktif bir politika benimsemiştir. Çıkarları gerektirdiğinde ABD'den farklı tutum takınan, tehdit algıları farklılaştığından beri Riyad'a meydan okumaktan geri durmayan BAE, bölgesel bir aktör gibi hareket etmektedir. Makale küçük devlet kategorisine giren BAE'nin Arap Baharının bölgede yarattığı boşluğu doldurmada aktif bir tutum sergilemesinin nasıl mümkün olduğunu inceleyecektir. Bölgesel güvenlik kompleksi ile Arap Baharı öncesi ve sonrası BAE'nin içinde bulunduğu konjonktür değerlendirilip çok kutupluluğun küçük devlet politikalarına sunduğu hedging seçeneği ve BAE'nin hedging stratejisini bölgesel aktivizminde nasıl kullandığı değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: BAE, Küçük Körfez Devletleri, Çok Kutupluluk, Arap Baharı, Hedging Stratejisi.

'SPARTA' OR TROJEN HORSE? UNITED ARAB EMIRATES' REGIONAL POWER STRUGGLE

Abstract

The United Arab Emirates (UAE), which has followed small state policies for decades, has experienced a significant change in its foreign policy behavior since the Arab Spring. The UAE which used to bandwagon the United States (US) and Saudi Arabia for decades has adopted a more pro-active foreign policy in the turmoil. It has been acting like a regional

actor, ceasing to comply with the US when its interest is at stake and challenging the Saudi regional leadership when its threat assessment differs from Riyadh's. The article will examine how it is possible for the UAE, which is a small state, to take an active stance in filling the vacuum created by the Arab Spring in the region. The regional security complex and the conjuncture of the UAE before and after the Arab Spring will be evaluated. The hedging option offered by the multipolarity to the small state policies and how the UAE used the hedging strategy in its regional activism will be evaluated.

Keywords: The UAE, Small Gulf States, Multipolarity, Arab Spring, Strategic Hedging.

Giriş

Bölgede uzun yıllar statüko ve güvenlik odaklı politikalar izleyen ve genelde tepkisel şekilde hareket eden Birleşik Arap Emirlikleri'nin (BAE), Arap Baharından beri aktif ve önleyici politikalar izlediği ve bölgesel bir güç gibi hareket ettiği görülmektedir (Steinberg, 2020). Bölgesel güvenliğe genelde marjinal katkı sunan küçük devletlerden pek beklenmeyen bu durum, BAE'nin geleneksel müttefiki Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) bölgedeki hegemonyasının düşüşte olduğu bir döneme denk geldiği için daha dikkat çekicidir. BAE'nin küçük bir devlet olarak bunu nasıl gerçekleştirebildiği bu makalenin konusudur.

İngiltere'den bağımsız olan yedi emirliğin güvenlik kaygısıyla birleşmesiyle kurulan Arap Emirlikleri (Miller & Verhoeven, 2020) enerjisini uzun yıllar iç ve dış güvenliğe harcamıştır. Kuruluş aşamasında (1971) üç adasını İran'a kaptıran ülke, 1981'de KİK'e üye olmuş, 1980'lerde ve 1990'larda Suudi Arabistan Krallığı'nın (SAK) küçük müttefiki olarak kalmaya devam etmiştir (Steinberg, 2020). Özellikle 1990'lara dek içine

kapalı politikalar izleyen ülke, dış ilişkilerini dar bir çerçeveye sınırlı tutmuş, dış politikada genelde girişimci değil, tepkisel hareket etmiştir. Güvenlik konusunda dışa bağımlı ülkenin kurucusu, Abu Dabi emiri Şeyh Zayid, enerjisinin büyük kısmını gevşek bir yapıda birleşen emirlikleri bir arada tutmak için harcamış, bölgede siyasi/askeri etki üretmesi mümkün olmamıştır (Miller and Verhoeven, 2020).

BAE'nin son dönemde ortaya koyduğu dış politika aktivizminin en önemli açıklaması sistemde yaşanan değişimdir. BAE gibi küçük devletlerin iki kutuplu düzende taraflardan birinin peşine takılmak dışında seçeneği olmamıştır. Soğuk Savaşın bitişiyle ortaya çıkan tek kutupluluğun 2000'lerde yerini giderek çok kutuplu bir düzenin alışı, dünyada sayısı artan küçük devletlere manevra alanı açmıştır (Rickli and Almezaini, 2016). BAE'nin de 1990'lı yıllardan itibaren askeri kapasitesini geliştirdiği, ilişkilerini çeşitlendirdiği, 2000'li yıllardan itibaren Asya ekonomileri ile iş birliğini arttırdığı görülmektedir (Sherwood, 2017).

Bunun yanında Arap Baharı gibi bölgesel gelişmelerin yarattığı istikrarsızlık ve güç boşluğu da 2010'lu yıllarda Körfez'deki küçük devletlerinin bölgesel önemini arttırmıştır (Gervais, 2017). Sahip oldukları refah sayesinde halk ayaklanmalarını daha hafif atlatan Körfez monarşileri, finansal güçleri sayesinde bölgedeki nüfuzlarını arttırmıştır. Arap Baharından önce bölgede genel olarak İran'ı dengeleme doğrultusunda politika izleyen BAE, Arap Baharıyla beraber Şii yayılcılığıyla mücadelenin yanında otoriter yönetimleri korumayı ve İslamcılıkla mücadeleyi bir dış politika önceliği haline getirmiştir (Krieg, 2019). Özellikle ABD'den beklediği desteği görememesi BAE'ni, bölgesel gelişmeleri şekillendirme noktasında SAK'yla beraber inisiyatif almaya itmiştir (Watanabe 2016; Steinberg, 2020).

Arap Baharı ile dönüşüm geçiren bölge, Çin, Rusya ve başka aktörlerin etkisine daha açık hale gelmiştir. Bölgede yükselen çok kutupluluğun farkında olan Abu Dabi, Moskova ve Pekin başta olmak üzere ilişkilerini, kapsamlı ve işlevsel hale getirmiş ve askeri ve ekonomik kapasitesini artırma yoluna gitmiştir. Bu süreçte bazı politikalarını gözden geçirmek durumunda kalan BAE, 2015'te Rusya'nın Suriye'ye girişi sonrası İran'a karşı daha pragmatik bir tavır takınmıştır. Farklı aktörlerle geliştirdiği ilişkiler sayesinde bölgedeki en etkin aktörlerden biri haline gelmiştir.

Makale, birçok açıdan küçük devlet kategorisine giren BAE'nin bölgesel politikalarında yaşanan değişimi tespit edebilmek için önce BAE'nin eski bölgesel güvenlik kompleksindeki pozisyonu, seçenekleri ve ittifaklarını inceleyecek, daha sonra Arap Baharının ve yükselen çok kutupluluğun yeniden şekillendirdiği bölgesel güvenlik kompleksinde BAE'nin yerini ve bölgenin küçük aktörleri için ortaya çıkan yeni politika seçeneği 'stratejik hedging' ele alınacaktır. Çin ile yaptığı yumuşak hedging ve Rusya ile yaptığı ekonomik hedging incelenecek, bunun bölge politikalarına etkisi ele alınacaktır. Küçük devlet literatüründen ve bölgesel güvenlik kompleksinden yararlanacak olan makale karar süreçlerini neo-klasik bir perspektifle inceleyecektir. Zira rasyonel devlet konsepti bölgedeki beka odaklı ve kişisel karar mekanizmalarının öne çıktığı yönetimlerinin dış politika süreçlerini anlamada yeterli değildir (Gause III, 2010; Krieg, 2017).

2010 Öncesi Bölge Güvenlik Kompleksinde BAE

Soğuk Savaşın bitmesine rağmen Orta Doğu'da istikrarın ve barışın tesis edilememiş olması, güvenliğin bölgesel bir konsept olarak ele alınmasının gerekliliğini göstermektedir. Güvenliğin bölgesel seviyede ele alan ve bunu bölgesel güvenlik

kompleksini geliştiren Buzan ve Waever (2003) bölgelerin kendilerine has bazı ortak özellikler gösteren birimlerden oluştuğunu, bu birimlere ait unsurların güvenliğinin/güvensizliğinin birbirine bağlı olduğunu ortaya koymuştur. Güvenlik Kompleksi bölgesel güvenliği küresel seviye (dünyadaki kutuplar ve büyük güç rekabeti), devletler seviyesi ve bölgesel seviye, (ideolojiler, gruplaşmalar) şeklinde farklı seviyelerde analiz eder (Buzan and Waever, 2003).

Ortadoğu'nun alt bölgesi olan Körfez, on yıllardır ABD'nin süper güç olarak domine ettiği en önemli bölgelerden biri olmuştur. İki kutuplu düzende ABD Sovyet yayılcılığını 1979 İnan İslam Devrimi'ne dek, İnan ve Suudi Arabistan aracılığıyla, 'uzaktan dengelemiştir' (Mearsheimer and Walt, 2016). Devrim sonrası müttefik İnan'ın bir güvenlik tehdidine dönüşmesiyle ABD, Ortadoğu'yu hayati çıkarlarının olduğu bir bölge olarak ilan etmiştir. 1981'de küçük Körfez ülkelerinin SAK liderliğinde ve Körfez İşbirliği Teşkilatı (KİK) çatısında toplanmasını desteklemiştir. 1990'a kadar Körfez'in küçük ülkeleri, İnan ve Irak'ın arz ettiği tehdit karşısında SAK'nın liderliğinde hareket etmiştir.

1991'de Kuveyt'in işgalinde Körfez'e doğrudan müdahale eden ABD'nin bölgedeki varlığı daha önce olmadığı kadar artmış, 1990'lı yıllarda Körfez ülkeleriyle ikili savunma anlaşmaları imzalamıştır (Gervais, 2017). 2003 Irak'ın işgaline dek Irak, İnan ve SAK üçlüsünün birbirini dengelediği bölgede, Körfez ülkeleri Riyad'ın yanında yer almış, 2003 Irak İşgali sonrası Irak'ın denklemde çıkması, SAK-İnan arası rekabetin "bölgesel soğuk savaş" a dönmesine sebep olmuştur (Soubrier, 2016, s. 132). Bu istikrarsız denklemde Körfez'in küçük ülkeleri Umman, Bahreyn, Katar, Kuveyt ve BAE'nin desteği SAK'a desteği daha önemli hale gelmiştir.

Dış Politika Seçenekleri

Devletlerin dış politika seçenekleri, kapasiteleriyle yakından ilişkilidir. Devletler kabaca büyük, orta ölçekli ve küçük güçler olarak sınıflandırılabilir. Büyük güçler küresel ölçekte etki üretme kapasitesi ve deneyimine sahip olan egemen devletler olarak tanımlanırken orta ölçekli güçler (kendi çıkarlarının yoğunlaştığı) genelde bölgesel düzeyde etki üreten devletler olarak sınıflandırılmaktadır (Chapnick, 1999; Organski, 1959). BAE ve Körfez ülkelerinin büyük kısmı geleneksel olarak küçük devletler kategorisine girmektedir. (K. S. Almezaini and Rickli, 2016) Orta ölçekli güçler küçük devletlere göre daha dirençli ve desteksiz ayakta durabilirken (Edström and Westberg, 2020) küçük devletler uluslararası arenada genelde zayıf devletler olarak görülmekte, (Handel, 1990) uluslararası sistemdeki etkilerinin marjinal olduğu değerlendirilmektedir. Bununla beraber gücün tanımı zamana ve bağlama göre değişiklik arz ettiğinden, genel geçer bir sınıflandırma yapmak kolay değildir. Bu makalede güç, diğer devletlerin davranışlarını etkileyebilme ve bunu yaparken otonomisini koruyabilme, yani diğer devletlerin davranışlarından etkilenmeme kapasitesi olarak ele alınacaktır.

Küçük devletlerin diğer devletlere göre daha güçsüz olduğundan hareketle, bir 'güç açığı' (power deficit) içinde olduğu ve 'küçük devlet ikilemi' yaşadığı düşünülmektedir (Rickli and Almezaini, 2016; Tür ve Salik, 2017). Bu devletlerin gücünün hem otonomisini koruyup hem de diğer devletleri etkileyemeyeceği varsayılmakta ve bir tercih yapmak zorunda kalacağı değerlendirilmektedir. Bu durumda küçük bir devlet ya savunma stratejisi izleyip gücünü otonomisini korumaya harcayacak ya da peşine takılma ya da iş birliği stratejisi izleyip enerjisini bölgesel etkisini arttırmaya harcayacaktır (Rickli and Almezaini, 2016).

BAE Körfez'in diğer küçük güçleri gibi, sahip olduğu istisnai enerji ve ekonomik güç sayesinde güç açığını diğer küçük devletlere göre daha hafif yaşamıştır, bölgenin güvenlik kompleksi içinde hem (ABD ve SAK ile) ABD ile (eşit olmasa da) bir miktar çıkar-bağımlılık ilişkisi geliştirebilmiştir (Soubrier, 2016). Ancak büyük devletlerle çevrili bir bölgede küçük nüfusa ve sınırlı askeri kapasiteye sahip ülke kendi güvenliklerini sağlama imkanına sahip olmadığı için, özellikle halk ayaklanmalarına kadar, genelde peşine takılma stratejisi izlemiş, tercihlerini otonomiden yana yapmış, etkisini pek genişletememiştir.

İç Siyasal Süreçler

BAE'nin de facto lideri, emir Şeyh Muhammed bin Zayid el Nahyan (MbZ) 1990'lı yıllarda muvazzaf olan bir emirdir. 1990'lı yıllardan itibaren ülkede önemli reformlar gerçekleştirmiş, BAE'ni askeri ve bölgesel bir güç yapmaya çalışmış (Steinberg, 2020) bu doğrultuda askeri birlikleri entegre etmiş, ordu personelinin sayısını arttırmış, yeni savunma teknolojilerini devreye sokmuş, orduyu özellikle de hava kuvvetlerini bölgede önemli bir yere getirmiştir. 2004'te veliyaht prens olmuş ancak emir olan abisi Halife bin Zayid'in sağlık sorunları nedeniyle yönetimi bizzat devralmıştır (Davidson, 2019).

Devlet yönetiminin merkezileşmesine başından beri en büyük direnç Dubai'den gelmiştir (Soubrier, 2016, p. 131). 1960'lardan itibaren alternatif bir gelişim modeli ortaya koyan Dubai, 1990'larda lojistik yatırımları ve 1979'da inşa edilen Cebel Ali Limanı sayesinde Çin ve Avrupa arası ticaretin kalbi haline gelmiş, Abu Dabi'nin liderliğine meydan okumuştur. 2000'lerin ilk yarısında inşaat patlaması yaşayan emirliğin hızlı yükselişi, 2008 finansal krizi sonrası durur ve emirliğin devlet şirketi Dubai World batma noktasına gelir. Abu Dabi'nin 2009'da Dubai'ye yaptığı 20 milyar dolar nakit transferi sonrası BAE'ne

daha merkezi ve güvenlik odaklı bir yönetim modeli hâkim olur (Ulrichsen, 2016).

Yönetimi merkezileştiren MbZ'nin güç konsolidasyonunda karşılaştığı bir başka sıkıntı BAE'de 1980'lerde ve 1990'larda giderek güç kazanan Müslüman Kardeşler (MK) ideolojisi ve siyasi organı el-İslah Partisi'dir (Steinberg, 2020). 1990'lardan itibaren dikkate değer toplumsal tabana ulaşan, reform talep eden yolsuzluğu, kültürel yozlaşmayı ve batılılaşmayı reddeden parti yönetim tarafından tehdit olarak algılanır ve 2000'lerde güvenlikleştirilir. (Bazoobandi and Alexander, 2020). Abu Dabi'nin MK ile mücadelesi sonraki yıllarda da devam eder.

İttifaklar

BAE yönetimi ABD ile güvenlik ittifakına devamlı sadık kalmıştır. BAE, güvenli ve stabil lojistik imkanları sayesinde diğer Körfez ülkeleri arasından sıyrılıp ABD için giderek daha önemli hale gelmiştir. Öyle ki Cebel Ali, zaman içinde ABD'nin kendi limanları dışında en çok kullandığı liman haline gelmiş, İran'a çok yakın olan al-Dhafra hava üssü de ABD'nin uzun yıllardır bölgedeki operasyonlarında güvenle kullandığı bir üs olmuştur (Steinberg, 2020). BAE'nin bir diğer önemi de operasyonlarda yer almaya gönüllü Müslüman bir ülke oluşunda yatmaktadır. 1990'lı yıllardan itibaren ABD'nin bölgedeki tüm önemli operasyonlarına destek vermiş, 2004'te NATO'nun Ortadoğu ülkelerine yönelik İstanbul İş birliği İnisiyatifine katılmış, çatışma bölgelerinde barınma, yiyecek, cami gibi insani ihtiyaçları karşılayarak (Gardner, 2020) ABD için kritik bir müttefik olmuştur.

BAE ve ABD'nin bölgesel vizyonunun 2003'e dek uyumlu olduğu gözlenmektedir. İki ülkenin uzun yıllar ortak hareket ettiği konular İran ve Irak'ın bölgede dengelenmesi ve terörle mücadeledir. ABD'nin 2003 Irak İşgali ve liberal değerleri

yayma çabası, iki ülke ilişkilerini sınavan konulardır. BAE yönetimi işgalin İran'a yarayacağı öngörüsüyle ABD'yi caydırmaya çalışsa da uyumlu hareket etmeye gayret etmiştir.

BAE'nin diğer bir müttefiki SAK ile arasında on yıllardır devam eden yakın ve hiyerarşik bir ilişki vardır. Irak İşgali sonrası İran'ı dengeleme konusunda dayanışma gösteren iki ülke arası ilişkiler giderek daha fazla rekabeti barındırmaktadır. İlişkiler BAE'nin 2000'lerde askeri ve finansal gücünün artmasından etkilemiş, bölgesel politikalar bağlamında giderek daha görünür hale gelen BAE, küçük ortak olmaktan rahatsızlık duymaya başlamıştır (Steinberg, 2020). 2009'da Körfez'de ortak bir merkez bankası kurulması sırasında her iki ülke de bankanın merkezinin kendi topraklarında olması gerektiğini savunduğu için akamete uğramıştır. Bunun yanında MbZ liderliğindeki Abu Dabi modernist ve seküler bir duruşa sahipken İslam Dünyasında önemli bir konuma sahip Riyad muhafazakâr bir duruş sergilemek durumundadır ve karar alım süreçleri BAE kadar pragmatik değildir. SAK'nın bölgede desteklediği Selefî ideolojiye karşılık BAE, devlet kontrolünde bir İslam anlayışını benimsemektedir.

Bu ittifaklar dışında 1990'lı yıllardan itibaren dış ilişkilerini çeşitlendirme yoluna giden ve (Miller and Verhoeven, 2020; Sherwood, 2016) İngiltere ve Fransa ile askeri işbirliği geliştiren BAE, 1990'lı yıllarda bu ülkelerden bir miktar silah alımı yapmıştır. 11 Eylül (2001) saldırısının bölgeye uzun vadeli sonuçlarını öngören MbZ, (Quilliam, 2020, s.105-106) 2000'lerde dış ilişkileri çeşitlendirme konusunda adımlar atmış, birçok Asya ülkesiyle de ticari ilişkilerini geliştirmiş, askeri ve ekonomik egemenliğini güçlendirmeye çalışmıştır (Bazoobandi & Alexander, 2020; Quilliam, 2020, ss. 101-102).

2010 Sonrası Bölge Güvenlik Kompleksi

2010 sonrası hem Arap Baharı merkezli bölgesel gelişmeler hem de çok kutupluluğun yükselişi gibi küresel gelişmeler, bölgenin güvenlik kompleksinde bazı değişimleri beraberinde getirmiştir. Bu yeni kompleksin ilk katmanında Suriye, Yemen ve Libya gibi iç savaştağı ülkelerde iktidar için savaşan yerel isyancılar ile devletçiler/hükümetçiler, ikinci katmanda bölgesel etki için mücadele eden İran, Türkiye, Suudi Arabistan ve BAE gibi ülkeler, üçüncü katmanda da bölgede rekabet gösteren küresel güçler; ABD, Rusya ve Çin vardır (Quilliam, 2020). Bu yeni güvenlik kompleksinde küçük ülkelerin rolleri genişlemiş, manevra alanları artmıştır.

Arap Baharı

Arap Baharı Ortadoğu ve Kuzey Afrika'nın 2010'lu yıllarına damgasını vurmuş, halk isyanları sonucu otoriter rejimlerin büyük kısmını yıkmış, Körfez monarşileri sahip olduğu refah ve Batı ile iyi ilişkiler sayesinde ayakta kalmayı başarmıştır (Gervais, 2017). Mısır, Libya, Suriye gibi önemli devletlerin istikrarsızlığa gömülmesi sonucu İran karşısında yalnız kalan Körfez monarşileri, artan petrol fiyatlarının yardımıyla, ekonomik yatırımları araçsallaştırmış, sert güce de başvurarak merkezi aktörler haline gelmiştir (Watanabe, 2016).

İslamcılık ve Şiilik gibi sınır aşırı ideolojilerin ulusal devlet yapıları için arz ettiğı tehditler, Körfez güvenliğini Levant ve Afrika'dakiyle daha bağlantılı hale getirmiştir, Bölge halkının otoriter yönetimlerden memnuniyetsizliği, reform yanlısı İslamcı hareketlere destek olarak ortaya çıkmıştır. Mısır, Tunus, Cezayir gibi ülkelerde iktidara gelen MK ve türevi hareketler Körfez'de de protesto gösterileri düzenlemiştir (Gervais, 2017, s. 40; Krieg, 2017). Bunun yanında Kuveyt, Bahreyn ve SAK gibi Şii nüfusa sahip Körfez ülkelerinde Şii

ayaklanmaları yaşanmış, İran'ın demokrasi ve İslamcılık söylemiyle isyanlara verdiği destek, Esad yönetimine verdiği destekle ters düşmüş bölgedeki güç mücadelesi mezhepsel bir hal almıştır.

SAK-İran rekabetinde genelde tarafsız bir tutum sergileyen Türkiye'nin, isyanlar karşısında reform yanlısı bir tavır alması, Sünni blokta kırılmaya neden olmuş, İran ve Türkiye'nin Arap halkları üzerindeki nüfuzunun artmasından endişe eden Körfez ülkelerinin önemli bölümü, Sünni/otokrat yönetimlere ve figürlere destek vermiş, bir karşı devrim bloğu oluşmuştur (Krieg, 2019; Watanabe, 2016). Bu blok içinde özellikle 2015 sonrası, BAE ve SAK'nın öncelikleri farklılaşmış, SAK Sünni/İslamcılar, BAE ise seküler/otoriter yönetimleri destekleyen bir odak haline gelmiştir. Ancak Katar ambargosunda görüldüğü üzere bu öncelikler birini tamamen dışlayan öncelikler değil, iş birliğine izin veren önceliklerdir.

Çok Kutupluluğun Bölgede Yükselişi

2010'lar çok kutupluluğun bölgede görünür olmaya başladığı yıllardır. Soğuk Savaş sonrası iki kutupluluğun yerini önce tek kutupluluğun sonra da giderek çok kutuplu bir düzenin alışı, 2000'li yılların ortasından itibaren Ortadoğu'da ve alt bölgesi Körfez'de etkisini göstermeye başlamış, bölge Rusya ve Çin gibi aktörlerin etkisine daha fazla açılmış, ABD'nin bölgesel hakimiyeti azalmaya eğilimine girmiştir (Hinnebusch, 2014).

Son on yıldır, dünya ekonomisinde yaşanan değişim, Asya ülkelerinin küresel refahtan aldığı payı arttırmış, dünya ekonomisinin merkezi Asya'ya kaymıştır. IMF'ye göre 2017'de gerçekleşen küresel büyümenin %63,3'ü Asya-Pasifik'te yaşanmıştır (Samaan, Chalmers, and Angelis, 2019). Nüfus artışına eşlik eden endüstriyel büyüme, enerji ihtiyacını beraberinde getirmiştir, ekonomisi büyük ölçüde petrol

gelirlerine dayanan Körfez ülkeleri, ihracatı Asya ekonomilerine kaydırmıştır. Eskiden OECD ülkelerinin tükettiği Körfez petrolünün büyük bölümünü artık Çin ve Hindistan gibi Asya ülkeleri tüketmektedir (Samaan vd., 2019). Bu durum Körfez ile Asya ülkeleri arası iş birliğini teşvik etmektedir.

ABD'nin Asya'ya yönelmesi sonucu Ortadoğu angajmanı azalmaktadır. Körfez, ABD'nin son dönem bölge politikalarından pek memnun değildir. ABD'nin Irak'tan çekilerek İran'a alan açması, Obama'nın İran'la nükleer konusunda anlaşmaya varması, Arap Baharı sürecinde demokrasi yanlısı açıklamaları Körfez'in tepkisini çekmiştir. Trump yönetimi demokrasi bağlamında Körfez'deki otoriter yönetimleri Obama kadar tedirgin etmese de İran'ı sınırlamada Körfez'in beklentisini karşılayamamıştır (Cafiero, 2019a). Nükleer anlaşmadan çekilen Trump'ın İran'a karşı 'maksimum baskı' politikası, retorik ve ekonomik araçlarla sınırlı kalmıştır.

Bölgede artan gerilim, İran'ın saldırıları ile sonuçlanmış, 2019'un haziran ayında İran ABD casus uçağını düşürmüş, eylül ayında İran'ın desteklediği Husiler Suudi Arabistan'ın ARAMCO petrol tesisine saldırı düzenlenmiş, 2020 Haziran'ında İran Umman Körfezi'ndeki ABD tanker gemilerini bombalamıştır. İran'ın hidrokarbon ve ticaret altyapısına saldırısı karşısında dahi ABD'den askeri bir cevap gelmemesi, Körfez'in güvenlik açığına ortaya çıkarmıştır. Biden'ın da İran'la anlaşmaya geri döneceğini ifade etmesi ve Afganistan'dan çekilmesi bu politikanın sürekliliğini göstermektedir.

Azalan ABD angajmanı, Asyalı aktörlerin bölgeye girişini kolaylaştırmaktadır. Yakın zamanda lider bir ekonomiye sahip olması beklenen Çin, artan enerji ihtiyacı, Tek Kuşak Tek Yol (TKTY) gibi dev projeleri ve finansal gücü ile önemli bir yumuşak güce ve bölgede artan bir nüfuza sahiptir. ABD'nin bölgede bıraktığı boşluğu değerlendiren bir diğer ülke de

Rusya'dır (Rumer, 2019; Sim and Fulton 2018). Avrupa'da ve Ortadoğu'da ABD'nin tek taraflı hareket etmesini sınırlamaya çalışan Kremlin, diğer iki aktöre kıyasla sınırlı askeri ve finansal güce sahip olsa da coğrafi yakınlığını kullanarak, seçmeli bir askeri angajmanla, kendini yeniden süper güç olarak konumlandırmaya çalışmaktadır. Yavaş, planlı ve ekonomik araçlarla bölgede varlık gösteren Çin'e kıyasla Rusya daha hızlı, fırsatçı ve askeri bir angajman izlemektedir, jeopolitik konumunu güçlendirmeye, enerji piyasalarındaki hakimiyetini arttırmaya çalışmaktadır (Quilliam, 2020; Sim and Fulton, 2020, ss. 11-14; Wormuth, 2019). Suriye Krizi sayesinde Moskova kendini bölgede onayı alınması gereken diplomatik bir aktör olarak konumlandırmayı büyük ölçüde başarmıştır (Sim and Fulton, 2020, s. 12).

Çok Kutupluluğun Küçük Devlet Politikalarına Etkisi ve Armağanı: Stratejik Hedging

İki kutuplu sistemde daha az hata payları olduğu düşünölen küçük devletlerin, (Jervis, 1978, s. 172) dış politikada genelde bir grup içinde ve iddiadan uzak, tepkisel ve düşük profilli hareket ettiği değerlendirilmektedir (Keohane, 1969). 1990'ların başında küçük devletlerin sayısında yaşanan artış, liberalizmin galibiyeti, uluslararası örgütlerin öneminin artması ve küresel yönetim gibi süreçlerin yaygınlaşması, Waltz'ın (1979) deyimiyle "küçük devletlerin içinde hareket ettiği dar manevra alanını" genişletmiştir. İki kutuplu sistemde peşine takılma ya da dengeleme dışında bir politika izlemeleri pek mümkün olmayan küçük devletlerin çok kutuplu düzende daha esnek hareket etmeleri mümkün olabilmektedir.

Sistemde ve bölgesel güvenlik kompleksinde meydana gelen bu gelişmeler küçük devletlere, stratejik hedging gibi riski dağıtmaya yönelik bir seçenек sunmaktadır. Özellikle geçiş

dönemlerinde başvurulan stratejik hedging, “bir devletin peşine takılma, dengeleme ve tarafsız kalma gibi doğrudan stratejiler izleyemediği durumlardan kaçınmak için izlediği politikalar bütünü” olarak tanımlanmıştır (Goh, 2005). Tessman (2012) stratejik hedging’i ikiye ayırarak A tipini sistem liderine ileride rakip olabilecek güçlü ve büyük devletlerin, ileride sistem lideri ile karşı karşıya gelme ihtimaline karşı, B tipini de sisteme lideri ile ittifak halindeki küçük devletlerin sistem liderinin gücünün azalması ihtimaline karşı hazırlık yapmak şeklinde tanımlamıştır.

Buna göre bir devletlerin sistem lideriyle muhtemel bir çatışmayı göz önünde bulundurarak dikkat çekmeden askeri, ekonomik ve diplomatik hazırlık yapması A tipi hedging’dir, Çin’in sessiz yükselişi buna güzel bir örnektir (Salman, 2017). B tipi ise genelde küçük devletlerin daha önce peşine takıldıkları sistem liderinin gücünün ve sağladığı (askeri, ekonomik ya da diplomatik) desteğin azalması yada bitmesi ihtimaline karşı hazırlık yapmasıdır (B. F. Tessman, 2012). Bu hazırlık kendi askeri ve ekonomik kaynaklarını güçlendirmek ve alternatif askeri, ekonomik, diplomatik ittifaklar kurma şeklinde yapılır. Tarafsız kalma stratejisinden farklı olarak gelecek için hazırlık yapma ve zaman kazanma, stratejik hedging’te öne çıkar.

Geeraerts ve Salman’a göre, özellikle geçiş süreçleri ve belirsizliğin hâkim olduğu bölgesel rekabet ortamı hedging stratejisinin, dengeleme, peşine takılma ve tarafsız kalma gibi geleneksel stratejilere göre daha avantajlı olduğu durumlardır (Geeraerts and Salman, 2016). Hedging stratejisi, küçük devletlere hem tarafların ileride arz edebileceği tehditten korunma hem de var olan ilişkileri ileride geliştirme imkânı sunar. Bu strateji bir nevi ‘jeopolitik sigorta’ stratejisidir (Medeiros, 2005). B tipi hedging yapan devlet ittifakları konusunda stratejik bir belirsizlik ortaya koyarak tam peşine takılma ve dengeleme stratejilerinin barındırdığı risklere karşı

korumuş olur. (Koga, 2018) Böylece süper güç mücadelesinin içine hapsolmeden çıkarlarını daha iyi koruyan küçük devlet, güç dengesindeki yapısal dayatmanın yani realist ‘güvenlik ikilemi’nin ötesine geçer.

BAE’nin Hedging Politikaları

Sahip olduğu nüfus, askeri güç ve coğrafi büyüklük açısından realist perspektife göre küçük devlet kategorisine giren ve bölgesel tehditler karşısında dış desteğe ihtiyaç duyan BAE yeni düzende azalacağı öngörülen Amerikan angajmanı karşısında, bir yandan kendi askeri, ekonomik ve diplomatik kapasitesine yatırım yaparken bir yandan da ABD dışında önemli aktörlerle ilişkilerini geliştirmektedir (El-Dessouki and Mansour, 2020, s. 5-9; Krieg, 2020; Lons, Fulton, Sun and Al-Tamimi, 2019; Quilliam, 2020, s. 102; Sherwood, 2017). MbZ, BAE’nin savunma kapasitesini kendi kendine yetecek hale getirmeyi önceliklerinin başına koymasını gerektiğini ifade etmiş, (England and Kerr, 2017) Dışişleri Bakanı Enver Gargaş ‘mevcut sistemde artık çek yazıp karşılığında birinin gelip bölgedeki istikrarı korumadığı, yükü paylaşmak konusunda kendilerinin de birşeyler yapması gerektiği’ni ifade etmiştir (James, 2018). Küçük bir devlet olan ve ABD ile askeri olarak bir mücadeleye girme ihtimali olmayan BAE’nin yaptığı hedging, Tessman’ın B tipi olarak sınıflandırdığı hedging’tir (Samaan vd., 2019).

Rusya, ABD’nin ilgisiz kaldığı bölge meselelerinde askeri angajmanda bulunmaya gönüllü tavrı ve Suriye’deki başarısıyla BAE’nin dikkatini çekmiştir. Ekonomik ve askeri alanda ABD ve Çin gibi aktörlerle rekabet edecek kapasiteye sahip olmasa da bölgedeki etkisini giderek arttırmakta ve sınırlı ekonomik ve askeri gücüyle üretebileceği maksimum etkiyi üretmeye çalışmaktadır. Pekin ise Körfez ile ekonomik ve ticari ilişkiler bağlamında giderek Batı’nın yerini almaktadır. Üstelik bölgedeki ekonomik nüfuzu arttıkça, bunu askeri varlığı ile

desteklemesi beklenmektedir. Yükselen ekonomisiyle ABD'den sonraki lider olması muhtemeldir (Salman, 2017, s. 362). BAE, Güvenlik Konseyi'nin daimî üyesi olan bu ülkelerden Rusya ile askeri, Çin ile ekonomik alanda yoğunlaşan iş birliklerine yönelmiştir.

Bu iş birlikleri ABD'yi dengeleme gibi bir amaç taşımamakta, bölgesel tehditlere karşı yapılmaktadır. Çin ve Rusya ile ilişkilerinde hassas dengeler gözetilen BAE, ABD ile ilişkilerini koruyarak bölgedeki gelişmelere hazırlık yapmak istemekte, ABD'nin desteğini kaybetmekten kaçınmaktadır. BAE yetkilileri tarihsel sürece, yaptıkları yatırımlara ve insani ilişkilerin yoğunluğuna atıf yaparak ABD'nin birincil müttefikleri olduğunu ifade etmekte, diğer ülkelerle ilişkilerini pragmatizm çerçevesinde açıklamaktadır (Kerr, 2021). Abu Dabi bu sayede kendini ABD ve Çin arası rekabetin üstünde konumlandırarak ilişkilerini çeşitlendirme ve doğu ile ittifaklar kurma fırsatı yakalamaktadır (Soubrier, 2021).

Lim ve Cooper (2015) başta olmak üzere akademisyenlerin hedging'i daha çok askeri ve güvenlik alanlarında ele aldıkları, ekonomi ve diplomasiyi bir miktar göz ardı ettikleri görülmektedir. Oysa ekonomik ilişkilerin uzun vadede güvenlik alanında da bazı sonuçları vardır. Bir ülkenin ekonomik olarak başka bir devlete bağımlılığı, karşı karşıya gelmenin maliyetini arttırdığı için onu askeri olarak dengelemek konusunda daha az istekli olmasını beraberinde gerektirir. Kei Koga, (2018) hedging'i ele aldığı makalesinde hedging'i devlet davranışlarına göre sınıflara ayırmıştır. Koga, hedging'i ait olduğu askeri bağlamından koparmadan devletlerin dış politika nüanslarından yola çıkarak hedging'in çeşitlerini ortaya koymaktadır. Hedging'i dengeleme ve peşine takılma arasında bir strateji olarak tanımlayan Koga (2018) dengeleme ve peşine takılma davranışlarını askeri, ekonomik ve diplomatik olarak analiz eder.

Tablo 1: Hedging Tipleri

Hedging Tipleri			
	Ekonomik Dengeleme	Askeri Dengeleme	Diplomatik Dengeleme
Ekonomik Peşine Takılma	-	Geleneksel Hedging	Yumuşak Hedging
Askeri Peşine Takılma	Ekonomik Hedging	-	Güvenlik Hedging
Diplomatik Peşine Takılma	Diplomatik Hedging	Askeri-Siyasal Hedging	-

Bu sınıflandırmaya göre BAE'nin bölgede giderek daha önemli bir aktör haline gelmesi beklenen Çin'e yumuşak hedging, bölgede askeri aktörlerden biri haline gelen Rusya'ya da ekonomik hedging yaptığı görülmektedir. Zira BAE'nin Çin ile ilişkilerinde ekonomik peşine takılma ve (ABD ile) diplomatik dengeleme, Rusya ile ilişkilerinde de askeri peşine takılma ve ekonomik dengeleme söz konusudur. ABD ike ilişkilerini korumak için ise önemli lobi faaliyetleri yürüten BAE, diğer ülkelerden silah alımlarını sınırlı tutmakta ve ABD'yi memnun edecek diplomatik hamlelerde bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi, BAE'nin 2020'de İsrail ile imzaladığı İbrahim Antlaşması'dır.

İsrail ile normalleşme sürecinde BAE'nin önemli bir motivasyonunun ABD ile ilişkileri korumak olduğu değerlendirilmektedir (Al Ketbi, 2020). Zira BAE ile İsrail, İbrahim Anlaşması öncesinde de zaten hükümetler bazında bazı iş birliklerine haizdir (Batrawy, 2020). Normalleşmeyi resmiyete dökmek BAE için İsrail ile iş birliğini arttırsa da bölgesel bazı maliyetleri beraberinde getirmiştir. BAE'nin bu önemli hamlesine rağmen ABD ile ortak değerlerin fazla olmaması da ilişkilerin derinliğine gölge düşürmektedir. Demokrasi, liberal değerler ve insan hakları gibi değerler

BAE'nin Rusya ve Çin ile ilişkilerinde sorun teşkil etmezken ABD ile ilişkilerinde bir baskı unsuru olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sorunu aşabilmek için BAE'nin sıkça sekülerizme, modernizme, kadın haklarına atıf yaptığı ve demokrasiyi hedef alan bölgesel politikalarını terörle mücadele bağlamında gerekçelendirdiği görülmektedir (Krieg, 2019).

Lim ve Cooper (2015) askeri ittifakların, izlek bağımlılığı (path dependency) (bir çeşit teamül) oluşturduğunu ve izlek bağımlılığı olan ülkeler tarafından hedging stratejisinin pek tercih edilmeyeceğini ifade eder. 1992'de ABD ile ikili güvenlik anlaşmasını yapan ve 2017'de ABD ile Savunma İşbirliği Anlaşmasını 15 yıl daha uzatan BAE'nin, bu bağlamda hedging kapasitesi sorgulanabilir. Ancak BAE, 2021 Aralık ayında ABD ile güvenlik işbirliği açısından kritik önem sahip ve uzun zaman beklediği F35 alım sürecini askıya almıştır. BAE'nin diğer ülkeler ile iş birliğine sınırlamalar getireceği değerlendirilen bu satışı askıya alması, ittifakları konusunda belli bir "stratejik belirsizlik" yarattığını göstermektedir (Koga 2018).

Süper Güç Mücadelesi İçindeki Aktörlerin Bölge Vizyonu

Moskova ve Pekin'in bölgesel stratejileri bir miktar rekabeti barındırır da ABD hegemonyasına karşı ortak duruşları şimdilik büyük ölçüde uyumlu gözükmez (Dannreuther, 2016, s. 93; Medeiros, 2005; Siddi and Kaczmarek, 2019). Rusya ve Çin'in bölgede etkisini ve iş birliklerini arttırması, ABD ile bölgedeki müttefikleri arasındaki ilişkileri bir miktar olumsuz etkilemektedir (Alterman, 2009). Ancak her iki ülkenin çıkarı da şimdilik ABD'nin bölgede kurduğu düzenin devamından yanadır. Dolayısıyla ABD hegemonyasına karşı olan bu ülkeler, ABD'nin bölgeden tamamen çekilmesini istememektedir.

Bölgenin enerjisine giderek daha bağımlı hale gelen Çin, enerji güvenliğini konusunda inisiyatif alma ihtiyacı hissetmektedir.

Küresel rekabet içinde olduğu ABD'nin, bölgedeki hakimiyetini kendisine karşı kullanması ve enerji arzının kesintiye uğraması ihtimali Çin için endişe kaynağıdır (Salman and Geeraerts, 2013). Ancak enerjisini Ortadoğu'nun kronik sorunları yerine büyümeye ve güçlenmeye harcamak istemediği düşünölen Pekin'in ABD'yi karşısına almadan bölgede kendine yer açmaya çalıştığı değerlendirilmektedir (Salman, 2017, s. 368).

Bölge yönetimlerinin ABD'nin son dönem politikalarından memnuniyetsizliğinin farkında olan Rusya ise, bölgede kolektif güvenlik sistemi kurma önerisinde bulunmuştur (Ramani, 2020a, ss. 133-136; Sim and Fulton, 2020, s. 12). Kendini bölgede diplomatik bir ortak olarak sunan Moskova, hiçbir aktörün diğerine karşı kayrılmayacağı, tüm devlet ve devlet üstü aktörlerin yer alacağı bir kolektif sistem önermektedir. Buna göre ABD'nin İran'a karşı müttefiklerine verdiği desteğin sistemi dengeleyememekte, ABD müttefikleri (Körfez ve İsrail) toplamda İran'dan daha güçlü olduğu halde, Tahran'ın hibrit savaş kapasitesi yüzünden çatışmalar devam etmektedir. Moskova, karşıt taraflar arasında diyalogu artırarak, özellikle Körfez-İran hattında normalleşmenin sağlanmasını önermektedir. Bölgede ticari alanda faaliyet gösteren ve güvenlik sorumluluğunu paylaşmaktan yana olan Çin, yakın zamanda gerçekleşmesi beklenmese de öneriye destek vermiştir; ABD'nin güvenlik sağlayıcı rolünü terk etmesi ya da azaltması ihtimaline karşı güvenlik maliyetini paylaşmak istemektedir (Lons vd., 2019).

Rusya ve Çin'in Körfez ile ilişkilerinin en önemli sınırı bu iki ülkenin İran'la yaptıkları iş birliğidir. Bu aktörler İran'ın nükleer silah elde etmesine karşı olduklarını izlenimini verse de (Almaqbali and Ivanov, 2018; Siddi and Kaczmariski, 2019) İran'a yönelik yaptırımlardan iki ülke de rahatsızdır ve siyasi ve ekonomik olarak İran'ı desteklemektedir. Zira İran, ABD'nin bölgesel hakimiyetinin sınırlarını ortaya koymaktadır

(Almaqbalı and Ivanov, 2018). Rusya İıan'a y6nelik 6nleyici bir saldırıya kayıtsız kalmayacağını ve bunun bir felakete sonuqlanacağı ifade etmiş, ABD'ye g6zdağı vermiştir (Ramani, 2020a). ABD hakimiyetinin sınırını g6steren bir diğer alan da Suriye Savaşı'dır ki Suriye ordusunun savaşta aldığı hasar g6z 6n6nde bulundurulduğunda, rejimin g6venliği için şii milislere duyulan ihtiyaç hala devam etmektedir.

Bu 6lkeler İıan'ın sınırlandırılması konusunda K6rfez'le hemfikir olsa da sınırlandırmanın y6netimi ve 6l6s6 konusunda bir anlaşma yoktur. Rusya'nın 6nerdiği kolektif g6venlik sistemi oldukça muğlaktır ve b6lge 6lkeleri için ABD şemsiyesine şimdilik alternatif teşkil etmemektedir. ABD'nin taahh6tlerine bağlılığının azaldığını değerlendiren diğer b6lge 6lkeleri gibi BAE'nin de Rusya ve Çin ile ilişkiler 6zerinden İıan'ı dengelemeyi umması muhtemeldir. Suriye'ye yatırım ve TKTY projesinde 6nemli bir rol edinmek bu bağlamda 6nemli araçlardır.

Aslında ABD'nin b6lgede uzun yıllar g6zettiği, K6rfez'in istikrarı, enerji ve ticaret g6venliği, ter6rle m6cadele ve İsrail'in g6venliği gibi kritik konularda Pekin ve Moskova'nın duruşu ABD'ninkinden çok farklı değildir. Bu y6zden ABD'nin Çin'in b6lgenin en 6nemli ticari partneri yahut yatırımcısı olmasıyla ilgili ciddi sorunu olmadığı değerlendirilmektedir. Çin'in b6lge politikaları, stratejik iş birliği yaptığı 6lkeler genelde ABD m6ttefikleridir (Fulton vd., 2021). Ancak Çin'in b6lgede 6zellikle dijital alanlarda yaptığı iş birlikleri Washington'ın politik ve g6venlik endişelerine sebep olmaktadır. Teknolojik alanlarda yapılan işbirlikleri data g6venliği ve standart oluşturmayı da içine alan bir s6re olduğundan Çin'in b6lgede artan rol6 konusunda ABD'yi endişeye sevk etmektedir (Fulton vd., 2021).

Rusya ve Çin ile BAE Arasındaki İdeolojik Ortaklık

ABD'nin bölgede en güvenilir müttefiklerinden olan Abu Dabi'nin, Çin ve Rusya ile bölgeye dair paylaştığı önemli bir ortak vizyon vardır. Batı'nın liberal demokrasi ve insan hakları gerekçesiyle yaptığı müdahalelerden duyulan rahatsızlık ve istikrarın önceliğine yaptıkları vurgu ortaktır. Rusya'nın liberal demokrasiye getirdiği eleştiri ve İslami aşırıcılık ile mücadele söylemi, Abu Dabi yönetiminin 'otoriter istikrar' ve terörle mücadele söylemiyle neredeyse aynıdır (Dannreuther, 2016; Krieg, 2019, s. 100). Çin de 2016'da imzaladığı Arap Politikası Belgesinde (Arab Policy Paper (The Chinese government, 2016) statükoyu koruma ve iç işlere karışmama prensibini savunmaktadır ki bu BAE başta olmak üzere bölge yönetimleri tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

Radikal İslam'ın yükselişinden BAE'nin duyduğu rahatsızlık da Rusya ve Çin tarafından paylaşılmaktadır. Arap Baharıyla yükselişe geçen savaştı hareketliliğinin Kafkasya ve Sincan özerk bölgesine etkisi sırasıyla Moskova ve Pekin'i tedirgin etmektedir (Wormuth, 2019). Suriye savaşının başında Sünni blok içinde yer alıp Esad'ın devrilmesine destek veren BAE, daha sonra İslamcı grupların güçlenmesinde duyduğu endişeyle Rusya'nın pozisyonunu kendine daha yakın bulmuş, 2018 sonrası Esad hükümetiyle yakınlaşmıştır (Almezaini, 2021). BAE'ye göre Esad kontrolü altında bir Şam, İhvan kontrolünde bir Şam'dan evladır. 2019 itibarıyla Abu Dabi'nin Suriye politikası, Esad'ı yeniden Arap Dünyasına almak ve en azından söylem bazında Esad'ı güçlendirme yoluyla İran'ın Suriye'deki nüfuzunu azaltmaktır.

SAK'yla Suriye ve Yemen başta olmak üzere İslamcı hareketler meselesinde ayrışan Abu Dabi, terörle mücadele zemininde, Rusya ve Çin ile yakınlaşmıştır (Lin, 2017; Samaan vd., 2019). Çin, Sincan özerk bölgesinde Uygurlara yönelik işlenen insan

hakkı ihlallerini terörle mücadele söylemiyle açıklamakta, iç işlere karışmazlık ilkesini savunmaktadır. BAE'nin de aralarında olduğu bir grup ülke BM'de Çin'in Uygur politikasına destek vermiştir. 2016'da da BAE, Rusya ile Çeçenistan'da ortak konferans düzenlemiş, konferansta İhvan, Selefilik/Vahhabilik İslam'ın yanlış yorumları olarak ele alınmış, İslam'ı siyasallaştırıp şiddete kapı araladığı sonucuna ulaşılmıştır (Ramani, 2020a). Konferans Riyad'ın tepkisini çekmiş ve Suudi din adamlarından ilgili kınama mesajları gelmiştir (Diwan, 2016).

BAE-Çin İş birliği

Son on yıldır Körfez'le ilişkilerini geliştiren Çin'in BAE ile iş birliği, diğer ülkelerden daha derinliklidir. 2012'de Çin ile BAE arasında yapılan stratejik iş birliği, 2018'de (Çin'in en yüksek iş birliği modeli olan) kapsamlı stratejik iş birliğine yükseltilmiştir. Bu iş birliği bölgede BAE dışında yalnızca SAK ve İran ile yapılmıştır ki bunlar Çin'in en önemli enerji ihracatçısıdır. Oysa 2000-2017 arasında Çin'in ithal ettiği petrolün yalnızca % 2.5'i BAE kaynaklıdır, (Fulton, 2019) yani iki ülke arasında güçlenen iş birliğinin itici gücü enerji değildir.

Bölgede enerjiye erişim, ticaret güvenliği ve TKTY projesinin hayata geçirilmesini amaçlayan ve bu doğrultuda bölgede istikrardan yana olan Çin için BAE, ticari kapasitesi, finansal gücü, açık piyasa ekonomisi ve "otoriter istikra"a desteği ile Çin'in bölgede görmek istediği türden bir ülkedir (Sim and Fulton, 2020). Körfez'in birçok yerinde iş yapan Çin'in devlet teşebbüsleri, Çin'in en önemli petrol ihracatçısı ve bölgenin en büyüğü SAK yerine, Dubai'yi operasyon merkezi olarak kullanmaktadır (Sim and Fulton, 2020, ss. 8-9).

Çin ise BAE için hedging stratejisinin bir parçası olarak ekonomik bağımsızlık noktasında önem arz etmektedir (Krieg,

2020). Ayrıca, ABD'den sonra küresel lider olacağı öngörülen Çin ile ilişkiler, BAE için uzun vadeli bir yatırımdır. 2017'de Cibuti'de ilk deniz aşırı askeri üssünü kuran Çin, Pakistan'ın Gwadar Limanı'nın yapımını da üstlenmiş ve limanı 43 yıllığına kiralamıştır. Yakın gelecekte Pekin'in burada da asker konuşlandırması ve Körfez'de yeni deniz üsleri kurması beklenmektedir (Lons vd., 2019). Böyle bir deniz üssü için ise BAE, ilk akla gelen ülkelerin biridir. ABD'nin etkisinin azaldığı bir bölgede BAE, İran ve diğer tehditlerin dengelenmesi için, Pekin ile iyi ilişkilere sahip olmak isteyecektir.

Çin ve BAE arası ilişkilerin en önemli boyutu ekonomidir. Çin'in enerji dışı sektörlerde Arap ülkeleriyle yaptığı karşılıklı ticaretin yüzde 26'sı BAE ile yapılmaktadır. Pekin'in Afrika ve Avrupa'ya yaptığı ihracatın yüzde 60'ı Dubai'deki Cebel Ali Limanından geçmektedir. İki ülke arası karşılıklı ticaret 2000'de 2,5 milyar dolarken 2019'da 51 milyar dolara yaklaşmıştır (Samaan vd., 2019). BAE'nin ulusal varlık fonu Mubadala, Çin Kalkınma Bankası ile 10 milyar dolarlık ortak yatırım fonu kurmuştur (Samaan vd., 2019). Bunun yanında Çin Ulusal Petrol Şirketi CNPC, BAE petrol şirketi ADCO'nun yüzde 8'ini satın almıştır.

Bunun yanında Çin'in marka projesi TKTY'un gelişen ekonomileri yatırıma açması ve Avrasya ve Hint Okyanusunu yeniden şekillendirmesi beklenmektedir. Bölgenin finans ve lojistik merkezi olan ve petrol dışı gelirlerini arttırmak isteyen BAE, 2018'de TKTY projesinin bölgedeki duraklardan biri haline gelmiştir (Krieg, 2020). BAE bölgede nüfuzunu arttırmak ve bölge ticaretinde İran'a karşı koz elde etmek isteyen BAE, limanla entegre endüstri parkı Khalifa Endüstri Bölgesi için Çin'den yatırım almaktadır.

BAE için yatırım ve ticaret alanlarında önemli bir partner haline gelen Çin, teknoloji, yazılım ve istihbarat gibi stratejik alanlarda da BAE'ye katkı sağlamaktadır. 2019'da MbZ'in Pekin resmi

ziyaretinde, kritik alanları da içine alan 16 anlaşma imzalanmış, ikili ilişkiler, eğitim ve kültür alanında da desteklenmiştir. Çince BAE eğitim müfredatına girmiştir. Aşı, yenilenebilir enerji gibi önemli alanlardan yapılan iş birliklerinin yanında, Çin BAE'ye, vatandaşların izlenmesinde kullanılan bazı ileri teknoloji yazılımlar satmıştır.

ABD ile BAE arasında halihazırdaki en önemli açmaz BAE'nin Çin'le teknolojik iş birlikleridir. Bu iş birlikleri sebebiyle ABD'nin teknoloji güvenliği noktasında çekinceleri vardır (Kerr, 2021). Washington hem veri güvenliği hem de sofistike silah teknolojilerinin Çin'in eline geçeceği konusunda endişeye sahiptir. ABD'nin kara listeye aldığı teknoloji devi Huawei ile 5G için masaya oturan, akıllı şehirler ve e-devlet alanlarında Huawei ile ortak çalışmalar yapan BAE, iş birliğini düşük maliyet gibi pragmatik sebeplerle açıklasa da (Fulton vd., 2021) iki ülke arası ilişkilerin daha stratejik olduğu düşünülmektedir.

BAE-Rusya İş birliği

BAE, Rusya'nın KİK içindeki en önemli ticari partneri olsa da iki ülke arası ilişkiler ticaretin ötesinde, stratejik niteliğe sahiptir (Sim and Fulton, 2020). İki ülkenin bölgeye dair ortak vizyonları ve askeri iş birlikleri, diğer iş birliği alanlarını gölgede bırakmaktadır. Rusya, Suriye hamlesiyle MbZ'nin gözünde (o dönem siyasi olarak desteklemese de) ciddi prestij kazanmıştır. İhvan gibi İslamcı hareketlere olan güvensizlik ve Esad'ın yakın zamanda devrilmeyeceği öngörüsü, BAE'ni Suriye ve genel olarak İran politikasını gözden geçirmeye itmiş ve Rusya'yla iş birliğine uygun bir zemin yakalanmıştır (Ramani, 2020a).

Suriye'de ABD'ye rağmen pozisyon alan BAE, Rusya ile önemli eşgüdüm yakalamış, Esad'ın Arap dünyasına kazandırılmasına öncülük etmiştir. (Fenton-Harvey, 2019) Daha önce ABD'nin Esad hükümetine uyguladığı boykotu ('Ceaser Act')

destekleyen ülkelerin önemli kısmı, özellikle ABD'nin Suriye'den çıkış sinyalleri vermesiyle Suriye'deki Rus varlığı ile yüzleşmek zorunda kalmıştır. Pragmatik sebeplerle de olsa birçok Arap lider ve Esad arasında sessiz bir yakınlaşma gerçekleşmiş, (Macaron, 2020) Arap kamuoyu Esad'lı Suriye fikrine yaklaşmıştır.

Moskova'nın Suriye'de tam anlamıyla başarılı olabilmesi, Suriye'nin yeniden inşasıyla mümkündür. Ancak ne Rusya ne de İran ülkeyi yeniden yapılandıracak finansal kaynağa sahip değildir. BAE ve genel olarak Körfez'in finansal desteği Kremlin için kritiktir. Suriye konusunda "ideolojik bir sinerji" yakalayan iki ülkenin, bu iş birliğini bölgedeki diğer alanlarda devam ettirdiği görülmektedir (Ramani, 2020a, s. 126). İki ülke arası güçlenen ilişkilerin bir sonucu olarak, BAE 2018'de, Rusya ile stratejik ortaklık anlaşması imzalayan ilk Körfez ülkesi olmuş, savunma, ticaret ve yatırım gibi alanlarda iş birliği yapılmıştır.

2010'da 0.9 milyar dolar olan karşılıklı ticaret hacmi, 2018'de 2.7 milyar dolara yükselmiştir. BAE'nin Rusya'daki sağlık, lojistik ve havaalanı yatırımları 2 milyar doları geçmektedir. (Sim and Fulton, 2020) Abu Dabi'nin yatırım şirketi Mubadala, 2019'da Rusya'nın Gazpromneft-Vostok petrol şirketinin yüzde 44'lük hissesini satın almıştır. Rusya da BAE'nin petrol dışı gelirlerini çeşitlendirme programına yardım etmektedir. Bu amaçla yapay zekâ projeleri için dijital girişimler merkezi açmış, BAE'nin nükleer santrali Barakah'a yakıt arzı sözü vermiş, BAE'nin ilk astronotunu yetiştirmesine katkı sunmuştur (Sim and Fulton, 2020). 2019'da Putin'in ziyaretinde iki ülke arasında askeri teçhizattan ekonomiye birçok alanda yapılan anlaşmalar iki ülke arasında ilerleyen ortaklığı göstermektedir.

Kremlin'in bölgede askeri ayak izini genişletmesinden yararlanmak isteyen BAE'nin Rusya ile Suriye'de başlayan yakınlaşması Yemen, Sudan ve Libya'ya da uzanmaktadır

(Cafiero, 2019b). BAE, bölgede karşı devrim operasyonlarında, Rus hükümetiyle bağlantısı çokça tartışılan özel güvenlik şirketlerinden yardım almakta, Rusya da müdahale ettiği ülkelerde jeopolitik kazanımlar elde etmektedir (Krieg, 2018; Rauta vd., 2019). Sudan'da askeri darbeye destek veren BAE, askeri bir rejim kurulmasına yardım etmiş, (Ramani, 2020a) BAE ile eşgüdüm yakalayan ve askeri hükümete destek veren Moskova da Sudan'da deniz üssü elde etmiştir (Bratersky, 2020) Rusya Sudan'da BAE'nin destek verdiği Askeri Geçiş Konseyi'nin işlediği insanlık suçları konusunda BM'nin 2019'daki kınama kararını veto etmiştir (Fenton-Harvey, 2019).

Libya'da önce daha tarafsız bir görüntü veren Moskova çok öne çıkmadan BAE'nin desteklediği Hafter'e destek vermiş (Luhn and Nicholls, 2019) ancak her ihtimale karşın Trablus hükümeti ile bağlantıyı kesmemiştir (Ramani, 2019a). Libya'da müzakere masasına oturan Moskova'nın özel güvenlik şirketi Wagner Grup ile Hafter lehine varlık gösterdiği bilinmektedir (Karasik, 2017, s. 8; Krieg, 2018, s. 11). Libya'da Moskova'nın çabalarını, Trablus hükümetine destek vererek dengelemeye çalışan ancak net bir tavır alamayan ABD'nin, 2020'de Libya'da BAE ile diplomatik olarak ayrı düştüğü bir süreç yaşanmış, Pentagon, 2020'nin sonunda BAE'nin Rus paralı askerlerini finanse ediyor olabileceğine dair açıklama yapmıştır (Mackinnon and Detsch, 2020).

Husilerin ayaklandığı Yemen'de, İran ve Körfez arasında uzun süre denge politikası izleyen ve bu sayede meseledeki nüfuzunu arttıran Moskova'nın, SAK ve BAE arasındaki çatlaktan ve BAE öncülüğündeki Güney Hareketinin (STC) güçlenmesinden memnun olduğu değerlendirilmektedir. Moskova'nın Husilere destek veren İran'la olan iş birliği göz önünde bulundurulduğunda, BAE'nin Husiler'le mücadeleyi bırakıp SAK'ndan ayrışması Kremlin'in denge politikasını kolaylaştırmıştır (Ramani, 2019b).

İlerleyen iş birliğine paralel Moskova, BAE'nin kazançlı silah pazarına girmek istemekte, ABD'nin bölgedeki askeri hakimiyetine meydan okumaya çalışmaktadır. ABD'nin bölge politikalarından ve bölgede ileri teknoloji silah satışına (F35 savaş uçağı gibi) koyduğu kısıtlamalardan duyduğu rahatsızlığın bir sonucu olarak BAE 2017'de Rusya'dan küçük ölçekte silahı satın almıştır (Sim and Fulton, 2020). Putin BAE'ye SU-57 satmak istemiş ve SU-75'i birlikte yapmayı teklif etmiştir (Ramani, 2020c). BAE, ABD ile güvenlik alanında yaptığı iş birliğini riske atmamak için Batılı ülkeler dışında silah ticaretini sınırlı tutsa da ABD'nin yakın Ortadoğu'ya silah satışını sınırlı tutması, diğer bazı Körfez ülkeleri gibi BAE'nin de ABD dışındaki ülkelerden silah almasının önünü açmıştır.

Hedging'in Bölgesel Yansımaları

Arap Baharı ile beraber değişime daha açık hale gelen bölgedeki gelişmeleri kontrol etmek ve yönlendirmek konusunda daha girişken bir tutum takınan BAE, bu süreçte yalnızca ticari bir aktör olmadığı, askeri güç de kullanabilen bir güvenlik aktörü olduğu mesajını vermiştir (Miller and Verhoeven, 2020, s. 15). 2011'den itibaren BAE, SAK'yla bölgede sert gücü öne çıkaran karşı devrim/terör karşıtı operasyonlar(ı) yürütmüş ve İran'ın etkisini sınırlamaya çalışmıştır. Bu bağlamda, 2011'de Bahreyn'e askeri müdahaleye katılmış, Esad aleyhine Suriye Savaşına müdahil olmuş, 2015'te Husilere karşı koalisyon içinde yer almış, Mısır'da (2013), Libya'da (2014) Somali'de (2018), Sudan'da (2019) ve Tunus'ta (2021) gerçekleşen darbelere/girişimlerine destek vermiştir. Sürecin başında eşgüdüm halinde ve ABD'den bir miktar bağımsız hareket eden SAK ve BAE'nin dış politika öncelikleri Rusya'nın bölgeye girişi sonrası bir miktar ayrılmış, (Ramani, 2019b) SAK İran tehdidini incelemiş, BAE ise İslamcılıkla mücadeleye ağırlık vermiştir.

ABD'nin İran'la yeniden masaya oturacağına konuşulduğu bir zamanda BAE, İran'ı provoke etmenin iyi bir fikir olmadığını değerlendirmektedir. Özellikle İran'ın 2019 ve 2020'de Körfez'de düzenlediği/düzenlettiği saldırılar kırılğan bir coğrafyada konumlanan BAE'ni tedirgin etmiş, BAE, saldırılar konusunda İran'ı suçlamaktan kaçınmıştır. Tahran'a karşı daha pragmatik bir duruş ortaya koyan BAE, İran yayılmacılığı ile mücadeleyi büyük ölçüde SAK'na devretmiş, (Dogan-Akkas, 2021) 2020'de Tahran'a yönelik tansiyonu düşürücü bazı diplomatik adımlar atan BAE, ticari ilişkileri hızlandırmıştır.

Abu Dabi'nin bu politika değişikliğinde, İran ekonomisinin yaptırımla sarsılması ve etki alanının büyük ölçüde Şiilerle sınırlı olmasına karşılık İhvan'dan daha fazla tehdit algılaması etkili olmuştur. BAE, Esad kontrolündeki bir Şam'ı İhvan kontrolündeki bir Şam'a tercih etmektedir. Bunun dışında Suriye ile artan ticari ilişkiler, yatırım fırsatları, Yemen'de Husilerin, 2019'da BAE şehirlerine saldırı tehdidinde bulunması da (BBC, 2019), BAE'nin Suriye ve Yemen politikalarında şekillenmesinde etkili olmuştur (Azodi and Cafiero, 2020).

Bölgede karşı devrim politikalarına odaklanan, laik ve otoriter figürlere destek veren ve İslamcı grupları güvenikleştiren BAE, Türkiye'nin Suriye operasyonlarına karşı Esad'la dayanışma içine girmiş, Doğu Akdeniz'de Türkiye karşıtı koalisyonun içinde yer almış, Afrika Burnu'nda yatırımlar ve diplomasi alanında, Libya'da askeri alanda Ankara'yla mücadeleye girmiştir (Altıntaybaş and Cinzia, 2021). Bölgenin şekillenmesinde önemli rol oynamış, darbelere ve otoriter figürlere verdiği desteğin bir kısmı başarıya ulaşmıştır. BAE'nin bazı müdahaleleri ise gücünün sınırlarını aşmış (over-stretch) Yemen'deki askeri varlığı, BAE için sıkıntıya sebep olmuş, Libya'daki çabaları Türkiye'nin askeri gücü karşısında başarısız olmuş, Katar ambargosuyla hedefe konan Katar yönetimi, Ankara'yla askeri iş birliğini arttırmıştır (Ulrichsen, 2021).

Bunun yanında KİK içinde meydana gelen kamplaşma, Katar'dan sonra Umman ve Kuveyt'in de güvenliklerini arttırmak amacıyla Ankara ile askeri iş birliğini arttırmasına neden olmuş, (Altıntaybaş and Cinzia, 2021) BAE'nin Körfez hamlesi ters tepmiştir. Kısaca BAE'nin Türkiye ile girdiği bölgesel güç mücadelesinden bir galip çıkmamıştır.

Katar'dan sonra SAK ile de ticari alanda rekabete giren Abu Dabi, (Findakly, 2021) sert güç kullanımını azaltmaya, bölge ülkeleri ile daha iyi ilişkiler kurmaya ve rakiplerini diplomatik ve ekonomik olarak dengelemeye yönelmiştir. Son birkaç senedir İran'a daha pragmatik bir yaklaşım sergileyen BAE'den 2021'de hem İran hem Türkiye'ye resmi ziyaretler düzenlemiş, bu ülkelerle enerji, ticaret ve yatırım alanlarında önemli iş birliği anlaşmaları yapılmıştır. BAE İran ve Türkiye ile ticari ilişkilerini güçlendirerek gerilimi düşürme ve çatışmanın maliyetini arttırmayı amaçlamaktadır. Abu Dabi'nin 2021 Aralık ayında ekonomik olarak kırılgan bir dönemden geçen Türkiye'ye 10 milyar dolarlık yatırım fonu tesis etmesi, dikkat çekicidir (Bakir ve Law, 2021.; Özkızılcık, 2021).

BAE'nin on yıl sonra yeniden yumuşak/akıllı güce dönmek istemesindeki muhtemel nedenler; Arap Baharının monarşilere eskisi kadar tehdit arz etmemesi, askeri politikaların aşırı maliyetli olması, Yemen ve Libya'da yıpranan imajını tazelemek istemesidir (Soubrier, 2021). Bunun yanında İsrail ile normalleşme sonrası BAE, muhtemelen İran ve Türkiye'nin bölgede kendisine karşı bir koalisyon oluşturması ihtimalini de göz önünde bulundurmaktadır. Böyle bir koalisyonu istemeyen BAE'nin o dönemki dış işleri bakanı Enver Gargaş, İsrail ile iş birliğinin İran'ı hedef almadığını açıklamıştır (Arab News, 2020). BAE için optimal olan bu iki bölgesel gücün rekabet halinde olmasıdır. Ankara ve Tahran'ın karşı karşıya geldiği alanlarda (Suriye bunun en güzel örneği) BAE ayrı cephe açmak yerine kendisine daha yakın gördüğü tarafa destek

vermektedir. BAE'nin özellikle Türkiye ile ilişkilerinde yeni bir sayfa açılıp açılmayacağı zaman içinde belli olacaktır ancak bölgesel politikalarında yumuşak gücü ve diplomasiyi daha çok öne çıkaracağı değerlendirilmektedir.

Değerlendirme ve Öneriler

İki kutuplu düzende marjinal bölgesel etkiye sahip olduğu düşünülen BAE'nin artan çok kutupluluk sayesinde Arap Baharının türbülans ortamıyla beraber hedging stratejisi izlediği görülmektedir. Bölgede artan çok kutupluluk sayesinde fazla dikkat çekmeden yeni iş birlikleri geliştiren BAE'nin bu sayede hem bölgede aktif bir rol üstlendiği hem de güvenliğini sürdürdüğü yani küçük devlet ikilemini aştığı görülmektedir. Batılı ülkelerle ilişkiler BAE için hala merkezi konuma sahip olsa da BAE'nin Asyalı aktörlerle ilişkileri üzerinden stratejik belirsizlik yarattığı görülmektedir. Genel kabul gören terör karşıtı söylemleri, bölge ticaretindeki yeri ve esnek/pragmatik karar mekanizması, hedging stratejisi ve müdahaleci politikalar izleyen BAE'nin uluslararası arenada daha az baskıya maruz kalmasında etkili olmuştur (Sherwood, 2017).

BAE'nin ABD'nin güvenlik şemsiyesine güveninin hiç olmadığı kadar azaldığı görülmektedir. Diğer Körfez ülkeleri gibi BAE de uzun yıllar diğer aktörlerle ilişkilerini, genelde silah satışları yahut spesifik bir alanda çıkarlarını daha iyi kollamak için ABD'ye karşı bir pazarlık unsuru olarak kullanmıştır. Ancak özellikle Suriye ve Afganistan çıkışı sonrası BAE, Rusya ve Çin ile ilişkilerini ABD ile ilişkilerden bağımsız olarak geliştirmeye çalışmaktadır. Çin'e yumuşak, Rusya'ya da ekonomik hedging yapmaktadır.

Artık yalnızca ABD korumasına güvenemeyen BAE'nin bölgede güvenebileceği bir Çin askeri varlığı henüz yoktur. Ancak çok

uzak olmayan bir gelecekte Çin'in de bölgede askeri varlığa sahip olması beklenmektedir. Rusya'nın ise kaynakları diğer iki ülkeye kıyasla sınırlıdır politikaları bölgede tarafları birbirine karşı oynayarak ve tarafsız görünerek, az eforla maksimum nüfuzu elde etmeye yöneliktir. BAE için bazı çatışma alanlarında BAE'ye sağladığı askeri kazanımlara rağmen Rusya'nın BAE'ye, ABD'nin yıllardır sunduğu hizmeti sunması zordur. Bu açıdan şartlar BAE'nin ABD ile köprüleri atması için uygun değildir.

BAE'nin ABD ile ilişkileri bir mikar gerilese dahi halen güçlüdür, bölgede ABD askeri üsleri, milyar dolarlar değerinde silah satışları, ortak askeri operasyonları, istihbarat paylaşımı, elitler, akademisyenler ve iş insanları düzeyinde köklü ilişkileri vardır. Ayrıca kendi kapasitesini arttırma ve ilişkileri çeşitlendirme yönündeki çabalara rağmen BAE, ABD askeri teknolojisine ve desteğine halen önemli ölçüde muhtaçtır. BAE'nin Çin ve Rusya ile yaptığı iş birlikleri ABD'nin son zamanlarda dikkatini çekse de BAE açısından ABD'yi hedef almayan, ABD'nin yarattığı boşluğu doldurmaya yönelik ilişkilerdir.

ABD'nin süper güç rekabeti yaşasa da Çin'in bölgedeki varlığına bakışı tamamen negatif değildir. Ancak özellikle teknoloji alanında yapılan iş birlikleri bölgede süper güç rekabetini kızıştırmakta, ABD'nin üzerinde müttefiklerine verdiği güvenlik teminatlarına daha bağlı olma noktasında baskı yaratmaktadır. Artan yatırımlar ve bağımlılıklar, eninde sonunda Çin'in bölgedeki çıkarlarını askeri varlığıyla desteklemesini gerektirecek, bu durum BAE ve diğer Körfez ülkeleri üzerinde taraf seçme baskısı artacak, hedging için manevra alanı daraltacaktır. Bölge ülkelerinin Çin gibi bir devle ticaret, yatırım ve diğer alanlarda iş birliği yapmaktan oldukça memnun olduğu göz önünden bulundurulduğunda Çin'i bölgede sınırlamak ABD için giderek zorlaşacaktır.

Son dönem yaptığı İbrahim Anlaşması Abu Dabi için ABD ile ilişkiler dışında bölgesel ittifaklarını güçlendirmek noktasında da önem arz etmektedir. Ancak süper ittifaklarının belirsizleştiği bir dönemde BAE anlaşmanın potansiyel negatif etkilerinden korunabilmek ve imaj tazelemek için bölgede yumuşak güce yönelmiştir. Ayrıca anlaşma, ABD liderliğindeki ittifaka katkı sağlasa da Çin ve İsrail arasında ilişkilerin gelişmesinde Körfez'in bir köprü vazifesi görmesini de sağlayabilir (Fulton vd., 2021). Süreç içinde görüldüğü üzere BAE'nin çıkarlarını optimum düzeyde kollayabilmesi ve rekabet içindeki aktörlerle ilişkilerini geliştirebilmesi, bu güçler arası rekabetin kontrol altında tutulabilmesi ile mümkündür.

Kaynakça

- Al Ketbi, E. (2020). Contemporary Shifts in UAE Foreign Policy: From the Liberation of Kuwait to the Abraham Accords. *Israel Journal of Foreign Affairs*, 14(3), 391-398. <https://doi.org/10.1080/23739770.2020.1845067>
- Almaqbalı, M. M., and Ivanov, V. G. (2018). Russia's Relations with Gulf States and Their Effect on Regional Balance in the Middle East. *RUDN Journal of Political Science*, 20(4), 536-547 <https://doi.org/10.22363/2313-1438-2018-20-4-536-547>
- Almezaini, K. (2021). The Changing Dynamics in the UAE–Syria Relationship. *Turkey, Russia and Iran in the Middle East* 115-134. Cham.: Palgrave Macmillan. <https://www.springerprofessional.de/en/the-changing-dynamics-in-the-uae-syria-relationship/1966215>
- Almezaini, K. S. (2018). The UAE and foreign policy: Foreign aid, identities, and interests. K. C. Ulrichsen (Ed.), *The Changing Security Dynamics of the Persian Gulf*. Oxford University Press.
- Almezaini, K. S., and Rickli, J.-M. (2016). Small States in the Gulf. Almezaini, K. S., & Rickli, J. M. (Eds.) *The Small Gulf States: Foreign and Security Policies before and after the Arab Spring*. Taylor & Francis.
- Alterman, J. B. (2009). China's Soft Power in the Middle East. <https://www.csis.org/analysis/chinas-soft-power-middle-east> adresinden 12.07.2021'de erişildi.
- Altıntaybaş, A., & Cinzia, B. (2021). *Useful enemies: How the Turkey-UAE rivalry is remaking the Middle East* [Policy Brief]. European Council on Foreign Relations. European Council on Foreign Relations website: <https://ecfr.eu/publication/useful-enemies-how-the-turkey-uae-rivalry-is-remaking-the-middle-east/>
- Arab News. (2020, Ağustos 15). Gargash: Deal with Israel is not about Iran, dismisses

Erdogan's criticism [News]. ARAB NEWS website:
<https://www.arabnews.com/node/1719786/amp> adresinden
20.03.2021'de erişildi.

Azodi, S., and Cafiero, G. (2020, Eylül 22). BAE'nin İran'a İtidalli Yaklaşımı. İRAM Center | İran Araştırmaları Merkezi website:
<https://iramcenter.org/baenin-irana-itidalli-yaklasimi/>
adresinden 23.08.2021'de erişildi.

Bakir, A., & Law, W. (t.y.). *Abu Dhabi and the art of diplomacy*. Arab Digest.
https://open.spotify.com/episode/7ttzvdHpY9EqK42rPDkxb3?si=bZ_prTiPQP-zR7o_ZjcyOw adresinden 20.12.2021'de erişildi.

Batrawy, A. (2020, Ağustos 19). Quiet ties and secret talks paved way for UAE-Israel deal. Washington Post.
https://www.washingtonpost.com/world/national-security/uae-israel-agreement-followed-many-years-of-discrete-talks/2020/08/19/b82ac4ba-e1d4-11ea-82d8-5e55d47e90ca_story.html adresinden 12.08.2021'de erişildi.

Bazoobandi, S., and Alexander, R. (2020). GCC Oil Wealth: The Power and the People. International Political Economy Series. The New Regional Order in the Middle East Changes and Challenges (e-book). Switzerland: Palgrave Macmillan.

BBC. (2019, Eylül). Husilerden Birleşik Arap Emirlikleri'ne:"Hedef alanımız içindediniz". BBC News Türkçe.
<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-49750461>
adresinden 01.02.2020'de erişildi.

Bratersky, A. (2020, Kasım 13). Sudan to host Russian military base. Defense News website:
<https://www.defensenews.com/global/mideast-africa/2020/11/13/sudan-to-host-russian-military-base/>
adresinden 21.02.2021'de erişildi.

Buzan, B., and Waever, O. (2003). *Regions and Powers: The Structure of International Security*. Cambridge University Press.

- Cafiero, G. (2019a). The “Trump Factor” in the Gulf Divide. *Contemporary Gulf Studies*. Gulf Divided (electronic). Singapore: Palgrave Macmillan.
- Cafiero, G. (2019b, Ekim 16). Understanding Russia and the UAE’s Special Partnership. <https://lobelog.com/understanding-russia-and-the-uaes-special-partnership/> adresinden 22.02.2021’de erişildi.
- Chandrasekaran, R. (2014, Kasım 9). In the UAE, the United States has a quiet, potent ally nicknamed ‘Little Sparta’. *Washington Post*. https://www.washingtonpost.com/world/national-security/in-the-uae-the-united-states-has-a-quiet-potent-ally-nicknamed-little-sparta/2014/11/08/3fc6a50c-643a-11e4-836c-83bc4f26eb67_story.html adresinden 20.02.2021’de erişildi.
- Chapnick. (1999). The Middle Power. *Canadian Foreign Policy Journal*, 7(2), 73-82. <https://doi.org/10.1080/11926422.1999.9673212>
- Dannreuther, R. (2016). *Russia and the Arab Spring: Supporting the Counter-Revolution Responses to the ‘Arabellions’*. Taylor & Francis.
- Davidson, C. M. (2019). *The UAE, Qatar, and the Question of Political Islam* | SpringerLink. *Contemporary Gulf Studies*. *Divided Gulf: The Anatomy of a Crisis*. Doha Qatar: Palgrave Macmillan.
- Diwan, K. S. (2016, Eylül 16). Who Is Sunni?: Chechnya Islamic Conference Opens Window on Intra-Faith Rivalry. Arab Gulf States Institute in Washington website: <https://agsiw.org/who-is-a-sunni-chechnya-islamic-conference-opens-window-on-intra-faith-rivalry/> adresinden 21.02.2021’de erişildi.
- Dogan-Akkas, B. (2021). The UAE’s foreign policymaking in Yemen: From bandwagoning to buck-passing. *Third World Quarterly*, 42(4), 717-735. <https://doi.org/10.1080/01436597.2020.1842730>
- Edström, H., and Westberg, J. (2020). The defense strategies of middle powers: Competing for security, influence and status

in an era of unipolar demise. *Comparative Strategy*, 39(2), 171-190. <https://doi.org/10.1080/01495933.2020.1718992>

El-Dessouki, A., & Mansour, O. R. (2020). Small states and strategic hedging: The United Arab Emirates' policy towards Iran. *Review of Economics and Political Science*. <https://doi.org/10.1108/REPS-09-2019-0124>

England, A., and Kerr, S. (2017). UAE: The Middle East's power broker flexes its muscles. *The Financial Times*. <https://www.ft.com/content/1b2b7f54-b411-11e7-a398-73d59db9e399> adresinden 07.03.2021'de erişildi.

Fenton-Harvey, J. (2019, Kasım 8). Russia and the UAE Seek Greater Mutual Benefits. *Inside Arabia* website: <https://insidearabia.com/russia-and-the-uae-seek-greater-mutual-benefits/> adresinden 18 Şubat 2021'de erişildi.

Findakly, H. (2021, Eylül 13). Defusing Saudi Arabia-UAE tensions through economic rebalancing, *Atlantic Council* website: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/defusing-saudi-arabia-uae-tensions-through-economic-rebalancing/> adresinden 20.12.2021'de erişildi.

Fulton, J. (2019). China-UAE Relations in the Belt and Road Era. *Journal of Arabian Studies*, 9(2), 253-268. <https://doi.org/10.1080/21534764.2019.1756135>

Gardner, F. (2020, Eylül 23). How the UAE emerged as a regional powerhouse—BBC News. *BBC News* website: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-54235209> adresinden 06.06.2021'de erişildi.

Gause III, F. G. (2010). *The international relations of the Persian Gulf* (Kindle). Cambridge University Press.

Geeraerts, G., and Salman, M. (2016). Measuring strategic hedging capability of second-tier states under unipolarity. *Chinese Political Science Review*, 1(1), 60-80. <https://doi.org/10.1007/s41111-016-0010-6>

- Gervais, V. (2017). The changing security dynamic in the Middle East and its impact on smaller Gulf Cooperation Council states' alliance choices and policies. Almezaini, K. S., & Rickli, J. M. (Eds.) *The Small Gulf States Foreign and security policies before and after the Arab Spring*. Taylor & Francis.
- Goh, E. (2005). *Meeting the China challenge: The United States in Southeast Asian regional security strategies*. Washington, DC: East-West Center.
- Handel, M. I. (1990). *Weak States in the International System*. Londra: Frank Cass & Co. Ltd.
- Harb, I. K. (2019, Ağustos 1). Why the United Arab Emirates Is Abandoning Saudi Arabia in Yemen – Foreign Policy, Foreign Policy website: <https://foreignpolicy.com/2019/08/01/why-the-united-arab-emirates-is-abandoning-saudi-arabia-in-yemen/> adresinden 18.02.2021'de erişildi.
- Hinnebusch, R. (2014). The Arab Uprisings and The MENA Regional States System. *Uluslararası İlişkiler*, 11(42), 7-27.
- James, W. (2018, Temmuz 26). UAE ready to take on greater security burden in Middle East: Minister. Reuters. <https://www.reuters.com/article/us-yeneb-security-britain-idUSKBN1KG1G6> adresinden 18.01.2020'de erişildi.
- Jervis, R. (1978). Cooperation Under the Security Dilemma. *World Politics*, 30(2), 167-214. <https://doi.org/10.2307/2009958>
- Karasik, T. (2017, Aralık 20). Russia in the Middle East: Introduction. Jamestown website: <https://jamestown.org/program/russias-financial-tactics-middle-east/> adresinden 20.08.2021'de erişildi.
- Keohane, R. O. (1969). Lilliputians' Dilemmas: Small States in International Politics. *International Organization*, 23(2), 291-310. <https://doi.org/10.1017/S002081830003160X>
- Kerr, S. (2021, Eylül 19). 'More of China, less of America':how the superpower fight is squeezing the Gulf. *Financial Times*.

<https://www.ft.com/content/4f82b560-4744-4c53-bf4b-7a37d3afeb13>

- Koga, K. (2018). Concept of “Hedging” Revisited: The Case of Japan’s Foreign Policy Strategy in East Asia’s Power Shift. *International Studies Review*, 20(4).
<https://doi.org/10.1093/isr/vix059>
- Krieg, A. (2017). Gulf security policy after the Arab Spring: Considering Changing Security Dynamics. Almezaini, K. S., & Rickli, J. M. (Eds.) *The Small Gulf States: Foreign and Security Policies before and after the Arab Spring*. Taylor & Francis.
- Krieg, A. (2018). *Defining Remote Warfare: The Rise of the Private Military and Security Industry* (Briefing Report Sy 3). London: Oxford Research Group.
- Krieg, A. (2019). *The Weaponization of Narratives Amid the Gulf Crisis*. Contemporary Gulf Studies. Divided Gulf (electronic). Singapore: Palgrave Macmillan.
- Krieg, A. (2020, Ekim 1). The UAE’s tilt to China. Middle East Eye website: <http://www.middleeasteye.net/opinion/why-security-partnership-between-abu-dhabi-and-beijing-growing> adresinden 20.02.2021’de erişildi.
- Lim, D. J., & Cooper, Z. (2015). Reassessing Hedging: The Logic of Alignment in East Asia: *Security Studies: Vol 24, No 4. Security Studies*, 24(4). <https://doi.org/10.1080/09636412.2015.1103130>
- Lin, C. (2017). UAE’s Increasing Role in China’s Security Calculus. ISPSW Strategy Series: Focus on Defense and International Security, (478).
- Lons, C., Fulton, J., Sun, D., and Al-Tamimi, N. (2019, Ekim 21). China’s great game in the Middle East. European Council on Foreign Relations website: https://ecfr.eu/publication/china_great_game_middle_east/ adresinden 20.02.2021’de erişildi.

- Luhn, A., and Nicholls, D. (2019, Mart 3). Russian mercenaries back Libyan rebel leader as Moscow seeks influence in Africa. <https://www.telegraph.co.uk/news/2019/03/03/russian-mercenaries-back-libyan-rebel-leader-moscow-seeks-influence/> adresinden 20.02.2021'de erişildi.
- Macaron, J. (2020, Mart 18). The Muted Arab Attempt to Restore Influence in Syria. http://arabcenterdc.org/policy_analyses/the-muted-arab-attempt-to-restore-influence-in-syria/ adresinden 20.02.2021'de erişildi.
- Mackinnon, A., and Detsch, J. (2020, Kasım 30). Pentagon Says UAE Possibly Funding Russia's Shadowy Mercenaries in Libya. Foreign Policy website: <https://foreignpolicy.com/2020/11/30/pentagon-trump-russia-libya-uae/> adresinden 20.02.2021'de erişildi.
- Mearsheimer, J. J., and Walt, S. M. (2016). The Case for Offshore Balancing: A Superior U.S. Grand Strategy. *Foreign Affairs*, 95, 70.
- Medeiros, E. S. (2005). Strategic hedging and the future of Asia-pacific stability. *The Washington Quarterly*, 29(1), 145-167. <https://doi.org/10.1162/016366005774859724>
- Miller, R., and Verhoeven, H. (2020). Overcoming smallness: Qatar, the United Arab Emirates and strategic realignment in the Gulf. *International Politics*, 57(1), 1-20. <https://doi.org/10.1057/s41311-019-00180-0>
- Organski, A. A. K. (1959). World Politics. *American Political Science Review*, 53(2), 587-587. <https://doi.org/10.1017/S000305540023325X>
- Özkızılcık, Ö. (2021, Kasım 23). The feasibility of the Turkey-UAE rapprochement, Trt World website: <https://www.trtworld.com/opinion/the-feasibility-of-the-turkey-uae-rapprochement-51908> adresinden 20.12.2021'de erişildi.

- Quilliam, N. (2020). *The Role of External Powers: Global Actors (Part I), The Role of External Powers: Regional Actors (Part II)*. International Political Economy Series. The New Regional Order in the Middle East (e-book) 104-152. Switzerland: Palgrave Macmillan.
- Ramani, S. (2019a, Ağustos 22). *Outsiders' Battle to Rebuild Libya Is Fueling the Civil War There – Foreign Policy*. Foreign Policy. <https://foreignpolicy.com/2019/08/22/outside-battle-to-rebuild-libya-is-fueling-the-civil-war-there/> adresinden 20.02.2021'de erişildi.
- Ramani, S. (2019b, Eylül 25). *Russia Exploits the Saudi-UAE Divergence*. LobeLog website: <https://lobelog.com/russia-exploits-the-saudi-uae-divergence/> adresinden 20.02.2021'de erişildi.
- Ramani, S. (2020a). *Russia and the UAE: An Ideational Partnership* | Middle East Policy Council. Middle East Policy Council, 27(1), 125-140. <https://doi.org/10.1111/mepo.12479>
- Ramani, S. (2020b). *The Russian Role in the Yemen Crisis. Global, Regional, and Local Dynamics in the Yemen Crisis* 81-96. Cham.: Palgrave Macmillan.
- Ramani, S. (2020c, Ocak 24). *Why the Relationship Between Russia and the United Arab Emirates is Strengthening*. Responsible Statecraft website: <https://responsiblestatecraft.org/2020/01/24/why-the-relationship-between-russia-and-the-united-arab-emirates-is-strengthening/> adresinden 20.02.2021'de erişildi.
- Rauta, V., Ayton, M., Chinchilla, A., Krieg, A., Rickard, C., and Rickli, J.-M. (2019). *A Symposium – debating 'surrogate warfare' and the transformation of war*. *Defence Studies*, 19(4), 410-430. <https://doi.org/10.1080/14702436.2019.1680290>
- Rickli, J.-M., and Almezaini, K. (2016). *Theories of small states' foreign and security policies and the Gulf States*. Almezaini, K. S., & Rickli, J. M. (Eds.) *The Small Gulf States: Foreign and*

Security Policies before and after the Arab Spring. Taylor & Francis.

Rumer, E. (2019). *Russia in the Middle East: Jack of all Trades, Master of None*. Carnegie Endowment for International Peace. Carnegie Endowment for International Peace website: <https://www.jstor.org/stable/resrep21000.11> adresinden 20.03.2020'de erişildi.

Salman, M. (2017). Strategic Hedging and Unipolarity's Demise: The Case of China's Strategic Hedging. *Asian Politics & Policy*, 9(3), 354-377. <https://doi.org/10.1111/aspp.12330>

Salman, M., Pieper, M., and Geeraerts, G. (2015). Hedging in the Middle East and China-U.S. Competition. *Asian Politics & Policy*, 7(4), 575-596. <https://doi.org/10.1111/aspp.12225>

Samaan, J.-L., Chalmers, M., and Angelis, E. D. (2019). *Strategic Hedging in the Arabian Peninsula: The Politics of the Gulf—Asian Rapprochement: The Politics of the Gulf-Asian Rapprochement*. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429289330>

Salman, M., and Geeraerts, G. (2013, Eylül 25). *The Impact of Strategic Hedging on the Foreign Politics of Great Powers: The Case of Chinese Energy Strategy in the Middle East*. Program adı: China Goes Global Conference, Jacobs University Bremen, Germany.

Sherwood, L. (2017). Risk diversification and the United Arab Emirates' foreign policy. Almezaini, K. S., & Rickli, J. M. (Eds.) *The Small Gulf States I Foreign and Security Policies Before and After the Arab Spring* Almezaini, K. S., & Rickli, J. M. (Eds.) Taylor & Francis.

Siddi, M., and Kaczmarek, M. (2019). *Russia and China in the Middle East: Playing their best cards*. Finnish Institute of International Affairs. <https://www.fiia.fi/en/publication/russia-and-china-in-the-middle-east> adresinden 20.02.2021'de erişildi.

- Sim, L.-C., and Fulton, J. (2020). Implications of a regional order in flux: Chinese and Russian relations with the United Arab Emirates. *Cambridge Review of International Affairs*, 1-19. <https://doi.org/10.1080/09557571.2020.1800590>
- Sim, L.-C., and Fulton, J. (2018). *External powers and the Gulf states*. Routledge
- Soubrier, E. (2016). *Evolving foreign and security policies: A comparative study of Qatar and the United Arab Emirates*. Almezaini, K. S., & Rickli, J. M. (Eds.) *The small Gulf States: Foreign and Security Policies before and after the Arab Spring*. Taylor & Francis.
- Soubrier, E. (2021, Nisan 22). The UAE's Message of Hope, Delivered With a Soft-Power Focus and Some Strategic Hedging. <https://agsiw.org/the-uaes-message-of-hope-delivered-with-a-soft-power-focus-and-some-strategic-hedging/> adresinden 20.04.2021'de erişildi.
- Steinberg, G. (2020). Regional Power United Arab Emirates: Abu Dhabi Is No Longer Saudi Arabia's Junior Partner. *Stiftung Wissenschaft Und Politik*, 35. <https://doi.org/10.18449/2020RP10>
- Tessman, B. F. (2012). System Structure and State Strategy: Adding Hedging to the Menu. *Security Studies*, 21(2), 192-231. <https://doi.org/10.1080/09636412.2012.679203>
- Tessman, B., & Wolfe, W. (2011). Great Powers and Strategic Hedging: The Case of Chinese Energy Security Strategy. *International Studies Review*, 13(2), 214-240.
- The Chinese government. (2016, Ocak 14). Full text of China's Arab Policy Paper [Organization]. China.org.cn website: http://www.china.org.cn/world/2016-01/14/content_37573547.htm adresinden 04.08.2021'de erişildi.

- Tür, Ö., & Salik, N. (2017). Uluslararası İlişkilerde “Küçük Devletler”: Gelişimi, Tanımı, Dış Politika ve İttifak Davranışları. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 14(53), 3-22.
<https://doi.org/10.33458/uidergisi.513054>
- Ulrichsen, K. C. (2016, Mart 1). Evolving power dynamics in the United Arab Emirates – Baker Institute Blog [Public Policy]. Baker Institute Blog website: <http://blog.bakerinstitute.org/2016/03/01/evolving-power-dynamics-in-the-united-arab-emirates/> adresinden 19.08.2021'de erişildi.
- Ulrichsen, K. C. (2021, Aralık 17). An Overstretched UAE Looks to Mend Ties With Turkey, World Politics Review website: <https://www.worldpoliticsreview.com/articles/30001/what-s-behind-the-recent-thaw-in-uae-turkey-relations> adresinden 20.03.2020'de erişildi.
- Waltz, K. N. (1979). Theory of International Politics. Reading, Mass.: Addison-Wesley Pub. Co.
- Watanabe, L. (2016). Gulf States' Engagement in North Africa. Almezaini, K. S., & Rickli, J. M. (Eds.) The Small Gulf States: Foreign and Security Policies before and after the Arab Spring. Taylor & Francis.
- Wormuth, C. (2019). Russia and China in the Middle East: Implications for the United States in an Era of Strategic Competition. <https://www.rand.org/pubs/testimonies/CT511.html> adresinden 20.02.2021'de erişildi.
- Worth, R. F. (2020, Ocak 9). Mohammed bin Zayed's Dark Vision of the Middle East's Future. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2020/01/09/magazine/united-arab-emirates-mohammed-bin-zayed.html> adresinden 20.02.2021'de erişildi.